

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

27. října 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Naléhavé řízení o předběžné otázce — Justiční spolupráce v trestních věcech — Směrnice (EU) 2016/343 — Články 3 a 6 — Časová působnost — Soudní kontrola vazby obviněného — Vnitrostátní právní úprava, která zakazuje ve fázi soudního řízení zjišťovat, zda existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin — Rozpor s čl. 5 odst. 1 písm. c) a odst. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod — Prostor pro uvážení ponechaný vnitrostátní judikaturou vnitrostátním soudům k rozhodnutí o použití či nepoužití uvedené úmluvy“

Ve věci C-439/16 PPU,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud, Bulharsko) ze dne 28. července 2016, došlým Soudnímu dvoru dne 5. srpna 2016, v trestním řízení proti

Emilovi Milevovi

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení T. von Danwitz (zpravodaj), předseda senátu, E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe a C. Lycourgos, soudci,

generální advokát M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. září 2016,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za E. Mileva jím samotným, jakož i S. Barborskim a B. Mutafčievem, advokati,

— za Evropskou komisi V. Solovejtsikem a R. Troostersem, jakož i V. Božilovou, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. října 2016,

vydává tento

* Jednací jazyk: bulharština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 3 a 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a práva být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci trestního řízení proti Emilu Milevovi ve věci držení dotyčného ve vazbě.

Právní rámec

EÚLP

- 3 Pod nadpisem „Právo na svobodu a osobní bezpečnost“ článek 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), stanoví:

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

[...]

- c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;

[...]

4. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.

[...]“

- 4 Článek 6 EÚLP, nadepsaný „Právo na spravedlivé řízení“, v odstavci 1 uvádí:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. [...]“

Směrnice 2016/343

- 5 Podle článku 3 směrnice 2016/343, nadepsaného „Presumpce nevinny“:

„Členské státy zajistí, aby byla podezřelá nebo obviněná osoba považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

- 6 Článek 6 této směrnice, nadepsaný „Důkazní břemeno“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby důkazní břemeno při prokazování viny podezřelé nebo obviněné osoby leželo na obžalobě. Tím není dotčena případná povinnost soudce nebo příslušného soudu vyhledávat důkazy svědčící ve prospěch i v neprospěch podezřelé nebo obviněné osoby a právo obhajoby předkládat důkazy v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy.“

2. Členské státy zajistí, aby veškeré pochybnosti v otázce viny byly vykládány ve prospěch podezřelé nebo obviněné osoby, včetně případu, kdy soud posuzuje, zda má být dotčená osoba zproštěna obžaloby.“

- 7 V souladu s čl. 14 odst. 1 uvedené směrnice uvedou členské státy v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 1. dubna 2018 a neprodleně o nich uvědomí Komisi.
- 8 Směrnice 2016/343 vstoupila v souladu s článkem 15 v platnost dne 31. března 2016, a sice dvacátým dnem po jejím vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Bulharské právo

- 9 Nakazatelno procesualen kodex (trestní řád, dále jen „TŘ“) stanoví v článku 63, nadepsaném „Vazba“, následující:

„(1) Rozhodnutí o vzetí do ‚vazby‘ se přijímá, když existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin, za který lze uložit trest ‚odnětí svobody‘ nebo jiný přísnější trest, a jestliže z důkazů ve věci vyplývá, že skutečně hrozí, že obviněný uprchne nebo spáchá trestný čin.

[...]“

- 10 Článek 64 TŘ, který se týká přijetí zajišťovacího opatření „vazby“ ve fázi přípravného řízení, stanoví:

„(1) V průběhu přípravného řízení rozhodne příslušný soud prvního stupně na návrh státního zástupce o přijetí zajišťovacího opatření ‚vazby‘.

[...]

(4) Soud přijme zajišťovací opatření ‚vazby‘, jestliže jsou splněny podmínky stanovené v čl. 63 odst. 1, a nejsou-li splněny, může soud rozhodnout o nepřijetí takového opatření, nebo přijmout mírnější opatření.

[...]“

- 11 Podle článku 65 TŘ nadepsaného „Soudní přezkum vazby v průběhu přípravného řízení“:

(1) Obviněný nebo jeho obhájce může kdykoliv v přípravném řízení navrhnout zmírnění zajišťovacího opatření ‚vazby‘.

[...]

(4) Soud posoudí všechny okolnosti týkající se zákonnosti vazby a rozhodne usnesením, které sdělí na jednání účastníkům řízení.

[...]“

- 12 Článek 256 TŘ, nadepsaný „Příprava jednání“, zní následovně:

„(1) Pro účely přípravy jednání rozhodne soudce zpravodaj o:

[...]

2. Zajišťovacím opatření, aniž posuzuje existenci důvodného podezření, že byl spáchán trestný čin;

[...]

(3) V případě žádosti týkající se zajišťovacího opatření ‚vazby‘ přednese na veřejném jednání soudce zpravodaj zprávu o případu za přítomnosti státního zástupce, obviněného a jeho obhájce. V okamžiku přijetí usnesení soud přezkoumá, zda jsou splněny podmínky pro zmírnění nebo zrušení zajišťovacího opatření, aniž posuzuje, zda existuje důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin.

[...]“

- 13 Podle článku 270 TŘ, nadepsaného „Rozhodnutí o zajišťovacím opatření a jiných opatřeních soudní kontroly v průběhu soudního řízení“:

„(1) Zmírnění zajišťovacího opatření lze navrhnout kdykoli v průběhu soudního řízení. V případě změny okolností může být k příslušnému soudu podána nová žádost týkající se zajišťovacího opatření.

(2) Soud rozhodne usnesením na veřejném zasedání, aniž posuzuje, zda existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin.

[...]

(4) Proti usnesení uvedenému v odstavcích 2 a 3 se lze odvolat za podmínek stanovených v kapitole dvacet dva.“

Věc v původním řízení a předběžná otázka

- 14 V rámci trestního řízení, které bylo zahájeno v roce 2013, byl E. Milev obžalován z několika trestných činů, v nichž jsou zahrnuty vedení zločinecké a ozbrojené organizované skupiny, únos, ozbrojené krádeže a pokus o vraždu, za něž lze uložit tresty odnětí svobody na minimálně tři roky až doživotí bez možnosti zmírnění trestu. Emil Milev je ve vazbě od 24. listopadu 2013.
- 15 Uvedené řízení vstoupilo do své soudní fáze dne 8. června 2015. Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud) rozhodoval od tohoto dne již patnáctkrát o žádostech o propuštění z vazby podaných E. Milevem.
- 16 V souladu s čl. 270 odst. 2 TŘ rozhodl tento soud o dotčených žádostech, aniž posoudil, zda existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin.
- 17 Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud) má za to, že vnitrostátní právo, které upravuje trestní řízení, je v rozporu s požadavky vyplývajícími z EÚLP. Zatímco toto vnitrostátní právo zakazuje soudu, aby se v průběhu soudní fáze řízení vyslovil při soudním přezkumu rozhodnutí o vazbě k tomu, zda existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestné činy, z kterých je obviněn, čl. 5 odst. 1 písm. c) a odstavec 4 EÚLP umožňují držet obviněného ve vazbě pouze „pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu“.
- 18 Za těchto okolností se Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud) obrátil na Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud, Bulharsko). Ve stanovisku vydaném plénem dne 7. dubna 2016 trestní senát Nejvyššího kasačního soudu potvrdil, že existuje rozpor mezi vnitrostátním trestním právem procesním a EÚLP, což vedlo k mnoha odsuzujícím rozsudkům Bulharské republiky ze strany Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), přičemž první odsuzující rozsudek se datuje do roku 1999 (viz ESLP, 25. března 1999, Nikolova v. Bulharsko [GC], CE:ECHR:1999:0325JUD003119596).

- 19 Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) ve svém stanovisku rovněž uvedl, že řešení spočívající v přenesení pravomoci rozhodnout o důvodech držení ve vazbě na kolegium soudu prvního stupně, jež je odlišné od kolegia, které rozhodovalo o vzetí do vazby, nebo na jiný soud, naráží na překážky právní i praktické povahy. Tento soud měl dále za to, že skutečnost, že by se soud pověřený příslušnou věcí v průběhu soudní fáze vyslovil rovněž k existenci důvodného podezření, že obviněný spáchal trestný čin, ze kterého je obviněn, by mohla odporovat požadavku nestrannosti soudu zakotvenému v čl. 6 odst. 1 EÚLP.
- 20 Vzhledem k tomu, že Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) měl za to, že ustanovení vnitrostátního trestního řízení by každopádně mohla porušit ustanovení EÚLP, a zdůraznil nutnost legislativního zásahu za účelem ukončení výše uvedeného rozporu, uvedl za těchto okolností ve stanovisku ze dne 7. dubna 2016, že „[J]e zřejmé, že nejsme s to navrhnout žádné řešení tohoto problému. Jednoznačně jsme toho názoru, že každé soudní kolegium musí posoudit, zda dá přednost EÚLP, nebo vnitrostátnímu zákonu a zda může v daném kontextu rozhodnout.“ Tento soud v uvedeném stanovisku rovněž uvedl, že bylo rozhodnuto o tom, že bude informováno ministerstvo spravedlnosti za účelem zahájení změn dotčených legislativních ustanovení.
- 21 Podle Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud) musí mít stanovisko ze dne 7. dubna 2016 obdobnou hodnotu, jakou má výkladový rozsudek, a odůvodnění, které obsahuje, je proto závazné pro všechny vnitrostátní soudní orgány. Uvedený soud má však pochybnosti o slučitelnosti tohoto odůvodnění s články 3 a 6 směrnice 2016/343. Je si vědom toho, že lhůta pro provedení této směrnice ještě neuplynula, připomíná ovšem, že podle judikatury Soudního dvora jsou příslušné vnitrostátní orgány včetně soudů povinny zdržet se přijetí opatření, která by mohla vážně ohrozit dosažení výsledku stanoveného uvedenou směrnicí.
- 22 Za těchto podmínek se Specializiran nakazatelen sad (zvláštní trestní soud, Bulharsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je vnitrostátní judikatura – konkrétně závazné stanovisko Varchoven [kasacionen] sad (nejvyšší kasační soud) (vydané po přijetí směrnice 2016/343, avšak před uplynutím lhůty pro její provedení), podle kterého Varchoven [kasacionen] sad (nejvyšší kasační soud) poté, co konstatoval rozpor mezi čl. 5 odst. 4 EÚLP ve spojení s čl. 5 odst. 1 písm. c) a vnitrostátními právními předpisy (čl. 270 odst. 2 TR), které se týkají vzetí či nevzetí v úvahu důvodného podezření ze spáchání trestného činu (v rámci přezkumného řízení o prodloužení zajišťovacího opatření ‚vazby‘ v soudní fázi trestního řízení), v podstatě poskytl soudům svobodu v rozhodování o tom, zda je třeba dodržovat EÚLP – v souladu s články 3 a 6 směrnice 2016/343 (pokud jde o presumpci nevinu a důkazní břemeno v rámci trestních řízení)?“

K naléhavému řízení

- 23 Předkládající soud požádal, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce upraveném v článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.
- 24 Na podporu této žádosti předkládající soud uvádí, že E. Milev je držen ve vazbě od 24. listopadu 2013. Tento soud má kromě toho za to, že v případě záporné odpovědi na předběžnou otázku – jestliže bude předkládající soud příslušný k rozhodnutí o držení E. Mileva ve vazbě nucen konstatovat neexistenci důvodného podezření, že spáchal trestné činy, z nichž byl obviněn – by měl být E. Milev okamžitě propuštěn.
- 25 V této souvislosti je třeba v první řadě zdůraznit, že se tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týká výkladu směrnice 2016/343, která spadá do oblasti upravené v hlavě V části třetí Smlouvy o FEU, která se týká prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Může být tudíž projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce.

- 26 Co se ve druhé řadě týče kritéria naléhavosti, je podle judikatury Soudního dvora třeba zohlednit skutečnost, že dotyčná osoba ve věci v původním řízení je v současné době zbavena osobní svobody a její ponechání ve vazbě závisí na vyřešení sporu v původním řízení (rozsudek ze dne 28. července 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, bod 29 a citovaná judikatura). V projednávané věci z poznatků předaných předkládajícím soudem a připomenutých v bodě 17 až 20 tohoto rozsudku vyplývá, že E. Milev je držen ve vazbě a že vyřešení sporu, který je předmětem původního řízení, by mohlo předkládající soud vést k rozhodnutí o ukončení této vazby (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. července 2015, Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, bod 24).
- 27 Za těchto podmínek čtvrtý senát Soudního dvora dne 17. srpna 2016 na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl vyhovět žádosti předkládajícího soudu o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení.

K předběžné otázce

- 28 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda články 3 a 6 směrnice 2016/343 musí být vykládány v tom smyslu, že brání stanovisku Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) vydanému dne 7. dubna 2016 na začátku lhůty pro provedení uvedené směrnice, které opravňuje příslušné vnitrostátní soudy rozhodující o odvolání proti rozhodnutí o vazbě rozhodnout se, zda v průběhu soudní fáze trestního řízení musí být ponechání obviněného ve vazbě podrobena soudnímu přezkumu týkajícímu se toho, zda přetrvává důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin, z kterého je obviněn, není s to po uplynutí lhůty pro provedení této směrnice vážně ohrozit jí stanovené cíle.
- 29 Nejprve je třeba uvést, že v souladu s jejím článkem 15 vstoupila směrnice 2016/343 v platnost dne 31. března 2016 a lhůta pro její provedení uplyne v souladu s čl. 14 odst. 1 dne 1. dubna 2018.
- 30 Vzhledem k tomu, že účelem této lhůty je zejména poskytnout členským státům čas nezbytný k přijetí prováděcích opatření, nelze těmto státům vytýkat, že neprovedly uvedenou směrnici do svého právního řádu před uplynutím této lhůty (viz rozsudky ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, bod 43, a ze dne 15. října 2009, Hochtief a Linde-Kca-Dresden, C-138/08, EU:C:2009:627, bod 25).
- 31 To nic nemění na tom, že členské státy nesmí přijímat ustanovení, která by mohla vážně ohrozit dosažení výsledku stanoveného touto směrnicí (viz rozsudky ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, bod 45, a ze dne 2. června 2016, Pizzo, C-27/15, EU:C:2016:404, bod 32). V tomto ohledu je nepodstatné, zda taková ustanovení vnitrostátního práva přijatá po vstupu dotyčné směrnice v platnost směřují k provedení této směrnice, či nikoli (viz rozsudek ze dne 4. července 2006, Adeneler a další, C-212/04, EU:C:2006:443, bod 121).
- 32 Z toho plyne, že od data, k němuž vstoupila směrnice v platnost, se orgány členských států a vnitrostátní soudy musí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu vnitrostátního práva, který by mohl vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. července 2006, Adeneler a další, C-212/04, EU:C:2006:443, body 122 a 123).
- 33 Předkládající soud si klade otázku, zda stanovisko Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) vydané dne 7. dubna 2016 představuje výkladové opatření vnitrostátního práva, které může vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného směrnicí 2016/343.
- 34 V této souvislosti je třeba konstatovat, jak vyplývá ze samotných ustanovení tohoto stanoviska, že neukládá vnitrostátním soudům, k nimž byly podány opravné prostředky proti držení ve vazbě, přijmout v průběhu soudní fáze trestního řízení určité rozhodnutí. Naopak z předkládacího rozhodnutí

vyplývá, že uvedené stanovisko ponechává svým soudům svobodu uplatnit ustanovení EÚLP, jak jsou vykládána Evropským soudem pro lidská práva, nebo ustanovení vnitrostátního trestního procesního práva.

- 35 Z toho vyplývá, že stanovisko Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) ze dne 7. dubna 2016 není s to vážně ohrožit dosažení cílů sledovaných směrnicí 2016/343 po uplynutí lhůty pro její provedení.
- 36 Vzhledem k výše uvedeným úvahám je třeba na předběžnou otázku odpovědět tak, že stanovisko Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud) vydané dne 7. dubna 2016 na začátku lhůty pro provedení směrnice 2016/343, které opravňuje příslušné vnitrostátní soudy rozhodující o odvolání proti rozhodnutí o vazbě rozhodnout se, zda v průběhu soudní fáze trestního řízení musí být ponechání obviněného ve vazbě podrobena soudnímu přezkumu týkajícímu se rovněž toho, zda přetrvává důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin, z kterého je obviněn, není s to po uplynutí lhůty pro provedení této směrnice vážně ohrožit jí stanovené cíle.

K nákladům řízení

- 37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Stanovisko Varchoven kasacionen sad (nejvyšší kasační soud, Bulharsko) vydané dne 7. dubna 2016 na začátku lhůty pro provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a práva být přítomen při trestním řízení před soudem, které opravňuje příslušné vnitrostátní soudy rozhodující o odvolání proti rozhodnutí o vazbě rozhodnout se, zda v průběhu soudní fáze trestního řízení musí být ponechání obviněného ve vazbě podrobena soudnímu přezkumu týkajícímu se rovněž toho, zda přetrvává důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin, z kterého je obviněn, není s to po uplynutí lhůty pro provedení této směrnice vážně ohrožit jí stanovené cíle.

Podpisy.